

Boekbespreking

Evert Heusinkveld. Die Hümmlinger Kreisbahn. 132 blz. 21x21 cm. 16 foto's in kl. en 185 in z/w. Talrijke afb./tekn. Uitg. Kenning. Best.nr. 086-0562. Prijs f 45,80.

Van de Duitse uitgever Kenning is bekend dat hij zich heeft gespecialiseerd in het uitbrengen van monografieën over kleine particuliere spoorwegbedrijven in Duitsland. Het te bespreken boek is daar een uitstekend voorbeeld van.

De auteur staat alom bekend om zijn voorliefde voor dit soort vervoer. Met dit werk heeft hij een diepgaande beschrijving van de lotgevallen van deze kleine vervoerder gegeven. Minutieus heeft hij de geschiedenis beschreven; een en ander is rijk geïllustreerd met foto's, sporensituatietekeningen en nog veel meer. Alle aspecten van het bedrijf komen aan de orde, behalve die over het financiële wel en wee en die over het personeel.

Het is een gang door het verleden met een zeer hoog gehalte aan nostalgie. De lijn van Lathen (aan de spoorlijn van Emden naar Rheine) naar Werlte wordt nog enkele malen per week bereden. De cartograaf Dick van der Spek verzorgde de situatietekeningen.

Voor de liefhebbers van het kleinschalige vervoer per spoor van harte aanbevolen.

Max Ockeloen

Henk Sluijters. Smalspoor in bedrijf. Gebonden. 168 blz. 20x30 cm. Talrijke z/w illustraties. Uitg. Walburg Pers. Prijs f 49,50.

In 1983 verscheen voor het eerst van dezelfde auteur een inventarisatie van het nog rijdende industrieel smalspoor in Nederland, toen bij de uitgever De Alk. Sindsdien is er nog veel onbekend smalspoor opgedoken, terwijl in dezelfde periode een aantal bedrijven hun smalspoorbedrijf beëindigde. Reden voor de auteur een en ander in een lijvig boek onder te brengen. In negenentwintig hoofdstukken worden de verschillende bedrijfstakken in beeld gebracht, waarbij ook de smalspoormusea en privécollecties in beeld komen. Het boek wordt besloten met een overzicht van alle nog in Nederland verblijvende tractievoertuigen, waarin tevens de herkomst wordt toegelicht. De auteur heeft hiervoor veel werk moeten verzetten. De bedrijfstakken worden voorgesteld door een historische terugblik en een overzicht van wat er thans nog te zien is. Ook belicht de auteur de ontwikkeling van de tractievoertuigen. Voor niet-kenners van de materie is het boek zeer toegankelijk geschreven. Op laag water zijn nog wel enkele spijkers te vinden. Zo kwam het rijtuigje van de Ponytram niet via de TS naar Gorsel, zoals in het fotobijchrift wordt beweerd. Het smalspoor in het Amstelpark is gewoon 600 mm wijd en niet 650 mm, de suikerfabriek Groenendijk reed in 1987 met elektrisch smalspoor en niet in 1896. Hoewel het boek op mat papier is gedrukt, zijn de vele foto's goed weergegeven.

Er zijn vooral type-foto's opgenomen en weinig sfeeropnamen. De 28 mm-groothoeklens is wat al te veel gebruikt, waardoor het perspectief vertekend overkomt. Ook is het merkwaardig dat voor de grote omslagfoto een onscherpe dia is genomen. Dit neemt niet weg dat de aankoop van dit boek van harte wordt aanbevolen voor een ieder die genoeg heeft van

het eenvormige karakter van de publieke spoor- en tramwegen.

Gerard de Graaf

Carel van Gestel en Jur Thomas. Fotoboek langs Hollands Spoor. 128 blz., waarvan 64 in z/w en 64 in kl. A4 liggend. Gebonden. Uitg. De Alk. Best.nr. 026-082. Prijs f 49,90.

In de meeste gevallen staan bij boeken over spoorwegen het rollend materieel en de railinfrastructuur in het middelpunt. In dit fotoboek is de sfeer daaromheen het belangrijkste, waardoor de inhoud en vormgeving door de steeds wisselende jaargetijden worden bepaald. De auteurs hebben beslist niet bedoeld alle delen van het NS-net in beeld te brengen. Ook is niet gestreefd naar volledigheid van het rollend materieel. De foto's strekken zich uit over het tijdperk 1976 tot 1997.

Het zwaartepunt van de afbeeldingen ligt in de omgeving van Arnhem/Nijmegen, niet zo verwonderlijk omdat Van Gestel in het oostelijke deel van de Betuwe woont. De Randstad is maar schaars vertegenwoordigd. Dat betekent echter geen gemis, want waar is het landschap meer bedorven dan in die streek?

Het niveau van verreweg de meeste foto's is hoog: menige plaat zou op de NVBS-kalender zeker niet misstaan!

Een paar grepen uit de inhoud: bij een aantal foto's heeft Jur Thomas korte gedichten geschreven. Ik citeer er een van: „Ik knoop mijn jas dicht - en zie mij in de regen gaan - ze houden ons hier aan de lijn - er komt geen trein meer aan”. Op de foto het oude middenperron van Ede-Wageningen, waarop de regen neervalt. Een oudere man met hondje aan de lijn op een verlaten perron.

Wat het kleurenwerk betreft, op de bladzijden 44 en 72/73 staan een paar toppers, respectievelijk gemaakt door Ton Voogel en Carel van Gestel, met Buffels bij Winterswijk en een Intercity bij Geldermalsen. Nog twee te noemen: op blz. 55 loc 1151 naast de rails te Arnhem (Van Gestel) en op blz. 71 sporen van de oorlog 1940-'45, monument te Mill aan de voormalige spoorlijn Boxtel - Gennep.

Tot slot: de bladzijden met kleur en zwart/wit wisselen elkaar regelmatig af. Een sfeervolle aanvulling op uw boekenbezit. Van harte aanbevolen.

Max Ockeloen

Martin Pabst. Straßenbahnfahrzeuge, Band 1: Typenbuch der deutschen Straßenbahnen. 160 blz., 158 afb. Uitg. GeraMond Verlag. Best. nr. 106-566. Prijs f 29,90.
Martin Pabst. Straßenbahnfahrzeuge, Band 2: Niederflur- und Stadtbahnwagen. 160 blz., 144 afb. Uitg. GeraMond Verlag. Best.nr. 106-0571. Prijs f 29,90.

Tussen 1981 en 1984 verschenen bij uitgeverij Franck drie handzame boekjes van Martin Pabst met daarin een overzicht van alle belangrijke Duitse tramtypen tot dan toe. Aangezien er sindsdien op tramgebied belangrijke ontwikkelingen hebben plaatsgevonden, waaronder de volledige ontwikkeling van de lagevloertram, was een aanvulling hierop zo langzamerhand hard nodig. Die is er nu: in twee

delen geeft dezelfde auteur een overzicht van alle recente Duitse materieeltypen.

Een vergelijking met de boekjes uit de reeks tachtig is vrijwel onvermijdelijk. Allereerst de enorme verbetering op die er de afgelopen jaren in de druk- en reproductietechniek is gekomen - iets wat overigens ook voor de RAILS geldt! Belangrijker zijn echter de inhoudelijke verschillen. In de nieuwe boekjes beperkt Pabst zich tot een overzicht van de tramtypen die op het moment van verschijnen in de normale dienst rijden of zeer binnenkort op de rails komen, zoals de vijf aanhangwagens van Bielefeld, de nieuwe DT8.10-Stadtbahnwagens van Stuttgart en de bestelde lagevloerwagens van Dresden, Düsseldorf en Karlsruhe. Door deze beperking zijn de Oost-Duitse Gotha- en Reko-trams en de Münchense ondersers de oudste behandelde materieeltypen geworden. Het voordeel van deze beperking is dat de behandelde trams meer makkelijk dan in de oudere boekjes: voor elk materieeltype staan twee pagina's ter beschikking met daarop een foto, meestal een maatschappelijke beschrijving van de belangrijkste technische aspecten.

Zoals uit de titels al blijkt, is niet gekozen voor een chronologische indeling, maar voor een systematische. Positief daaraan is dat de lezer snel vergelijkingen kan maken tussen bijvoorbeeld de verschillende soorten lagevloertrams. Deze indeling leidt alleen wel tot de verwarrende situatie dat de Tatra KT4-wagens in het eerste deel te vinden zijn, terwijl de lagevloertrams met een laagvloermiddenbak voorziene KT4-trams in deel 2 terecht zijn gekomen. Elke indeling heeft echter zijn voor- en nadelen, zullen niet veel liefhebbers zijn die slecht van beide deeltjes aanschaffen. Kortom, het boek is een aanbeveling voor iedereen die in kort beslag op de hoogte wil komen of blijven van recente ontwikkelingen op materieelgebied in Nederland.

Maurits van den Broek

Markku Nummelin. Trains in the Finnish Landscape. 143 blz., 21 x 30 cm, 162 foto's. Gebonden. Uitg. Kiinteistöalan Kustannus.

Boeken over de spoorwegen in Finland in andere talen dan het Fins zijn niet erg talrijk. Bekende werken zijn alleen „Eisenbahn in Finnland" van Mikko Alameri en „Vom Nordkap zum Nordkap" van ondergetekende. Hieraan kan nu „Trains in the Finnish Landscape" van Markku Nummelin worden toegevoegd. Nummelin is een bekende spoorwagener in Finland en redacteur van het maandelijkse zusterblad van Op de Rails, Resiina. Het boek is in A4-formaat liggend A4, geeft een goed beeld van het hedendaagse spoorwegbedrijf in Finland. De 162 veelal sfeervolle kleurenfoto's van de spoorwegen zijn van uitgebreide foto's en schriften in het Fins en Engels voorzien. De foto's zijn per lijn gegroepeerd en van elke lijn een beschrijving gegeven, eveneens zowel in het Fins als in het Engels. Behalve modern materieel zijn ook foto's van de Finse museumtrams met stoomtractie opgenomen. De auteur heeft originele fotostandpunten niet geschied. Enkele foto's zijn zelfs vanuit radiozendmasten genomen. Voor wie geïnteresseerd is in de spoorwegen in Scandinavië, is dit boek een aanbeveling.

Richard L.